

BATI YAYILMACILIĞI VE TARİH ÇARPITICILIĞI: TÜRK KİMLİĞİ TARTIŞMALARINDA ÇARPIK TARİH ANLAYIŞININ ETKİSİ

Ertan Eğribel-Ufuk Özcan

Yakın bir döneme kadar Türkiye’de tarihçiler daha çok siyasi tarih odaklı bir tarih okuması ve yazımı gerçekleştirmişler, siyasi düzeyde süreklilik gösteren olaylar üzerinde durmuşlardır. Bu tutumu tek yönlü bir bakış açısına hapsolmek olarak görüp küçümsememek gerekir. Siyaset, toplum sorunları ve çözümü üzerinde en üst düzeyde bilinçlenme yoludur. Ancak, bu temel gerçekten hareketle günümüz egemen ilişkilerini doğrulayan indirgemeci bir anlayıştan da kaçınmak gerekir. Tarih, insan etkinliğinin bütün yönlerini kapsayan geniş bir olaydır. Sanat tarihinden edebiyat tarihine, kurumlar tarihinden sınıf ilişkilerine kadar değişik düzeyleri kapsayan olaylar bütünsel tarihi gelişmenin bir parçası olarak, tarihyazımı aracılığıyla anlaşılır hale gelmektedir. Bu nedenle sosyoloji, tarih, edebiyat, iktisat, siyaset bilimi, dilbilim gibi çeşitli toplum bilimleri arasında işbirliği kaçınılmazdır. Çeşitli toplumsal olaylar arasındaki bu ilişkinin yöntem düzeyinde ifadesi bütünsel bir tarih görüşünün/kuramın savunulması biçimindedir. Sorunlar üzerinde bilinçlenmek ve sorunları aşmak için tarihi ve toplumsal değişmeyi savunmak gerekmiştir. Toplumsal değişmeye odaklanmak bütünsel tarih anlayışına dayalı bir perspektif yanında, açıklayıcı bir kuramı da zorunlu kılmıştır. Kuramı belirleyen ve biçimlendiren elbette öncelikle içerikle ilişkili belli sorunlardır. Bu açıdan Doğu-Batı çatışması sadece toplumlar arası ilişki ve sorunların ifadesi olmanın ötesinde kendisine bağlı bir kuramın da temelini oluşturmaktadır. Kuram, sürekliliği olan sorunlar üzerinde belli bir bilgi birikimi sağlama ve sorunlar üzerinde etkili olma çabasının önkoşuludur. Bu açıdan uygarlıklar arası ilişki ve sorunlara odaklanmak bütünsel bir yöntemin gereğini oluşturmaktadır. Türk toplum tarihi ile dünya tarihi arasında bu anlamda bir ilişki ve süreklilik vardır. Genel bir tarih ve toplum görüşü aracılığıyla, toplumsal/toplumlararası sorunlar, sınıfsal ayrım

ve çatışmalar, kurumların maruz kaldığı değişimlere kadar çeşitli konu ve sorunların geniş bir tarihsel bir perspektife ve bağlama oturtularak açıklanması mümkün olmaktadır. Ancak bu konuda modern bilim anlayışından ve Batı üstünlüğünden kaynaklanan belli sınırlılıklar vardır. Bilim ile siyaset arasındaki ilişki bu nedenle önemlidir. Batı günümüzde sadece toplumsal olayları yönlendirmekle kalmamakta, aynı zamanda üstünlüğüne dayalı olarak açıklamaları da belirlemektedir. Bu açıdan XIX. yüzyıldan günümüze Batı eksenli bir değişim yanında çarpık bir toplum ve tarih anlayışından söz edilebilir.

Sosyolojinin doğuşu ve XIX. yüzyıl boyunca gelişmesine paralel olarak Batı'da ortaya çıkan modern toplum tasavvuru daha başlangıçta bakış açımızı sınırlamıştır. Modern tarih anlayışının kaynağı ve meşruiyet zemini de farklı değildir. Bu dönemin toplum bilimlerinde sorunların çözümünde geçerli olan bağlamsal toplumsal birim, modern ulus ile özdeşleştirilen devlettir. Ancak modern Batı çözümü (toplum modeli) Batı-dışı toplumları da kapsayacak biçimde evrenselleştirilmesine rağmen toplumlar arasındaki farklılıklar ortadan kalkmadığı için uygarlıklar arası ilişki ve farklılaşmalardan söz edilmek durumunda kalınmıştır. Batı toplum modeline ve Batı uygarlığına atfedilen üstünlük temelinde Batı yayılmacılığını doğrulayan bir açıklama çerçevesi öne çıkarılmıştır. Bunun Türk sosyolojisinde veya Türk toplum tarihinde yansması "*kültür ve uygarlık*" ilişkisi ve farklılığına dayalı açıklamalardır. Batı yayılmacılığının genişlemesi ve son sınırına gelmesi modernleşmenin de sınırını oluşturmaktadır. Bu nedenle daha XX. yüzyıl kapanırken modernizm sonrası yeni bir aşamadan değil, tarihin sonundan söz edilerek Batı'nın üstünlüğüne meşru bir dayanak getirilmek istenmiştir. Bugün Batı yayılmacılığı ve üstünlüğü temelinde dünya çapında geçerli bir sistemden söz edilebilir. Böyle bir fiili durum karşısında kapsayıcı, bütünsel bir tarih ve toplum kuramının gündeme gelmesi gerekirken, tam tersine bir yönelişle bütünsel tarih anlayışının ve kuramın küçümsenmesi dikkat çekicidir. Bu anlayışın en önemli sonucu Doğu-Batı ilişkilerinin denetlendiği belli stratejik bölgelerin öneminin tarih-dışı bir anlayışla değersizleştirilmesidir. Coğrafya temelli jeo-politik görüşlerin öne çıkması bu etkisizleştirme, değersizleştirme çabasının bir uzantısıdır. Modernizmin ulus-uygarlık temelli, toplumsal olayları kapsayıcı/dışlayıcı tavrı bağlayıcı referans olmaktan çıkarken, Amerikan eksenli küreselleşmenin bağlayıcı unsurları olarak etnik, dinsel, cinsel, yerel-ekolojik, tikelliklere dayalı kültürel yerelleşme/taşralaşma/darlaştırma çerçevesi öne çıkmıştır. Buna bağlı olarak, küresel ölçekte yaşanan sorunların toplumlar arası ilişkilerden (daha doğrusu Batı'nın dünya egemenliğinden) kaynaklanan boyutu göz ardı edilmektedir. Böylece sorunları bütün boyutlarıyla kavramak çabasından da uzaklaşmış olunmaktadır. Artık uygarlıklar arası bütünsel anlamda farklılaşmadan, tarihin birliğinden ve gelişmesinden söz edilmemektedir. Bunun toplum bilimlerinde ilk yansması bütünsel anlamda kuramdan vazgeçmektir. Küresel ile yerel arasındaki kurulan karşılıklı ilişki, taraflar arasındaki bağımlılık/dengesizlik ve sorunlar modernleşme anlayışına dayalı açıklama ve sorunlarla yer

değiştirmiştir. Ancak bütünsel açıklamalar gözden düşmesine rağmen günümüzde toplum ve tarihin değersizleşmesi geçmişten kaynaklanan, önyargıya dayalı, kalıplaşmış, çarpık bir anlayışın sonucudur.

Tarihi gelişmeden vazgeçmek veya tarihi sonlandırmak toplumların kendi istek ve iradesine bağlı değildir. Toplumlar arası sorunlar ve güç dengesi taraflar açısından tam bir çözüme ulaşmadan Doğu-Batı çatışmasını aşmak mümkün olmamaktadır. Günümüzde Doğu üzerinde Batı denetimi pekiştirilmiştir. Bütün bu gelişmelere rağmen Doğu toplumları tarihin dışına değildir. Doğu'nun açmazı yeni gelişmeler önünde farklı bir seçenek ortaya koyamaması ve potansiyelini olumlu bir enerjiye çevirebilecek yönelişler içine girememesidir. Tarih dışı Amerikan eksenli küre-yerelleşme açıklamalarının yaygınlaşması bu nedenledir. Sovyetler Birliği'nin tasfiyesi ve iki kutuplu dünyanın sona ermesiyle birlikte ABD geçmiş dönemin siyasi doğrultusundan ve anlayışından uzaklaşmıştır. Sovyetler'in bıraktığı boşlukta pek çok ülke ABD eksenli yeni ilişkilere katılmıştır. Ancak ABD'nin üstünlüğüne rağmen Doğu-Batı ilişkilerinin denetiminde Yakın Doğu önemini korumaktadır. Artık Batı için mesele Doğu'yu kendi sistemine katmak ve denetim sağlamak değildir. ABD bu açıdan kendi üstünlüğüne güven duymaktadır ve bu üstünlük Batı içinde de tartışılmamaktadır. Eşzamanlı olarak ortaya çıkan modernleşme tartışmaları ve Türk kimliğine yönelik eleştiriler bu açıdan değerlendirilmelidir. Doğu'nun bütün direncinin kırılması ve Amerikan egemenliğinin bütün sonuçlarıyla (Amerikan Orta Doğusunun genişleyerek) kurulması Anadolu'nun Doğu toprak bütünlüğünün bir parçası olmaktan çıkmasıyla mümkündür. Doğu sorununun günümüzde de Türk sorunu olması bu anlamdadır. Bu yönde girişimlerin ve uygulamaların doğrulanması yakın dönem Türk tarihinin çarpıtılması ve bütün Türk toplum tarihine yaygınlaştırılması biçiminde ortaya çıkmaktadır. Günümüzde Türk/Doğu sorununun özeti budur. ABD, yayılmacılığının merkezine Doğu-İslam ülkelerini yerleştirirken, 1960'larda zorunlu olarak gündeme gelen ve Doğu toplumlarının direncini de belirten anti-sömürgecilik, bağımsızlık, gelişme ve kalkınma politikasından koparak tek yönlü, hiyerarşik alan denetimi politikasına geçmiştir. Bugün Batı içinde Amerikan öncülüğü ve üstünlüğünden söz edildiğinde öncelikle eski Osmanlı coğrafyası üzerinde belli uygulamalar öne çıkmaktadır. Eski Osmanlı coğrafyası üzerindeki yeni uygulamalardan, tarihi sonlandırma ve çarpıtma girişimlerinden Osmanlı mirasının temsilcisi Türkiye'nin etkilenmemesi mümkün değildir.

Günümüzde Batı içi çelişkilerin sona ermesi ABD önderliğindeki Batı cephesinin (NATO'nun) ortak güvenlik politikasının sona ermesi demek olmamıştır. Buna karşılık Doğu toplumları Osmanlı'dan bu yana kendilerini koruyacak, askeri-siyasi cephe örgütlenmesi görevini üstlenecek öncü bir güçten yoksundurlar. Geçmişte bu görevi üstlenen, Osmanlı'nın mirasının sahibi olan Türkiye ise Batı kimliği almamasına rağmen Batı cephesinin siyasi-askeri örgütlenmesi içindedir. Günümüzde Doğu'nun eski uygarlık alanlarında Amerikan saldırganlığına karşı tepkiler yüzeyde kalmakta ve etnik, dini, yerel sorunlar ön plana çıkarıldığı ve bu

sorunlar halkların bütün enerjisini olumsuz yönde tükettiği için ABD'nin Yakın Doğu'ya yönelik etkin müdahaleleri de bir tür "karışmama siyaseti" gibi algılanmaktadır. Irak'ın işgali, Afganistan savaşı ve sonrasındaki gelişmeler Amerikan saldırganlığını daha da teşvik etmiş ve yeni girişimlerinin önünü açmıştır. Doğu toplumlarının kendi geleceklerini doğrudan ilgilendiren olaylar karşısında Batı saldırganlığına karşı birleşmek yerine kayıtsız bir tutum takınmaları ya da sadece yerel düzeyde karşılaştıkları sorunlar karşısında tüketici bir iç hesaplaşmaya girişmeleri bölgede Batı etkinliğinin güçlenmesine yol açmaktadır. İslam toplumlarının ülkeşırı sorunlar karşısında dayanışması söz konusu olmadığı gibi, bazı İslam ülkeleri Batı dayatmalarına maruz kalan Libya, Suriye gibi ülkelerde yürütülen örtülü savaşlara etkin destek sağlayarak adeta geleneksel Batı yayılmacı siyasetinin yanında yer almaktadırlar. Pratikte bu siyaset, saldırıyı özendirme, kıskırtma, giderek Doğu'nun bütünüyle tahrip edilmesi ve tecrit edilmesi sonucunu doğurmaktadır. Amerikan saldırganlığı artarken, bu siyasetin bölgedeki yandaşları gün geçtikçe daha da yalnızlaşmakta, siyasi bir acizlik içine düşmektedirler. Bu nedenle günümüzde Doğu'nun sadece yenilgi halinde olmasından değil, aynı zamanda Batı saldırganlığıyla ve onun kurbanlarıyla pasif bir uyum içinde olduğundan da söz etmek gerekir. Amerikan saldırganlığı karşısında bugünden yarına çözüm beklemek mümkün gözükmemektedir. Barikat edebiyatı yaparak, hamasi sözlerle bu somut gerçekliği göz ardı etmek de bir çözüm değildir. Önce mevcut durumun doğru tespit edilmesi gerekir. Bu yapılmadığında ne içinde bulunulan koşullar anlaşılabilir, ne de geçmişe ve geleceğe sahip çıkılabilir. Bugün tarih çarpıtıcılığının bu denli yaygınlık kazanması ve benimsenmesi Batı müdahalelerine karşı gerçekçi perspektifler geliştirilememesi nedeniyledir. Halihazırda bölgede yaşananlar karşısında şişirmek kadar, kendi gücümüzü görmemek ve aşağılamak da yanlıştır. Belli zorlukların, sorunların olması bunların aşılamayacağı anlamına gelmemektedir. Bütün bu saldırganlık ve yenilgi hali içinde toplum bilincimizi diri ve açık tutmalıyız. Öncelik, "başımızın sağlığı" ve düşüncemizin bağımsızlığıdır. Bugün gündemde olması gereken budur. Bunun için tarih çarpıtıcılarına ve inkarıcılarına karşı toplum ve tarih bilincinin savunulması öncelikli bir görevdir. Sosyolojiyi böyle bir sorumluluktan alıkoyan bir yaklaşım tarzı, gerçekte onun ancak küresel ve yerel güç odaklarının hizmetine koşulmasını öğütlemekten ileri gidememektedir.

Doğu toplumları ve Türkiye Amerikan saldırganlığının ana doğrultusunu çok iyi tanımak zorundadır. Karışmazlık siyaseti saldırgan ile kurbanın bir tutulmasına dayalıdır. Bu tehlikeli anlayış yeni kurbanlar yaratarak, toplumlar arası ilişkilerde tecrit olmak, tarihin dışına düşmeye mahkum olmak demektir. Aynı sonucu veren bir başka tavır da, dünyadaki gelişmelerin dışına düşmemek adına, kendi toplum tarihine ters işlere girişerek bu saldırganlığa katılmak ve destek vermek, ineğe özenerek kendini şişiren kurbağa gibi cisminden daha fazla görünmeye çalışarak başı çekmeye soyunmaktır. Bu durumda yapılan iş de tarihin çarpıtılması görevinin

yerel düzeyde üstlenilmesidir. Türkiye'nin yakın tarihine yönelik eleştirilerin gidererek Anadolu'da varlık nedenimizin, Türk kimliğinin tartışılmasına dönüşmesi bu nedenle yadırganmamaktadır. Günümüzde Batı kaynaklı "işgalci, talancı, soykırımcı Türk kimliği" tezleri resmi tarih tezi haline getirilmek istenmektedir. Bu yüzden Yeni Türkiye devletinin kuruluşuna yönelik eleştiriler öne çıkarılmakta, yeni Türkiye'nin kuruluşu Ermeni soykırımına, Kürt kimliğinin reddine dayalı olarak açıklanmakta, Orta Asya Türk halklarıyla ve Müslüman Arap ülkeleriyle ilişkilerimizin kopması da "talancı, işgalci Osmanlı yayılmacılığının Anadolu'ya geri çekilişi" olarak tanıtılmaktadır. Bugünün siyasal gündeminde I. Dünya Savaşında Osmanlı karşıtı güçlerin diplomatik kalem odalarında üretilen belgeler geçerli kanıtlar olarak öne sürülürken, I. Dünya Savaşı öncesi ve sonrası Batılı devletler arasında yapılan gizli anlaşmalar, Osmanlı'nın tasfiyesinin Doğu toplumları ve dünya açısından anlamı tartışma dışı bırakılmaktadır. Bu düzenbazlık I. Dünya Savaşı'nda Amerikan yayılmacılığının ve ABD'nin Türkiye ile ilişkilerine yönelik tavrının tipik bir uzantısıdır.

ABD geçmişten günümüze karşılıklı güven verici ilişkilerde bulunmak yerine, Türkiye'yi şu veya bu biçimde kullanarak, onun sırtından bölgede kendi konumunu güçlendirmek ve nüfuzunu artırmak yolunda bir siyaset izlemektedir. Bunun sonucunda Türkiye'nin Osmanlı mirasından yararlanması söz konusu olmadığı gibi, Türkiye'nin eski Osmanlı coğrafyası üzerinde doğal müttefiki olan toplum güçleri üzerindeki etkisi de sınırlanmaktadır. XX. yüzyılda Osmanlı'nın tasfiyesi ve Batı ile kurduğumuz yeni ilişkiler ve yaşadığımız serüven sonucunda geldiğimiz yer, devlet ve toplum düzeyinde dünya içindeki rolümüzün belirsizleşmesidir. I. Dünya Savaşının bir sonucu olarak (ABD hariç) bütün Batılı güçlerin onayı ile kurulan Yeni Türkiye devleti ile yapılan "barış/dengesizlik" statükosu bugün tartışma konusu haline getirilmektedir. I. Dünya Savaşı öncesi yapılan gizli anlaşmalar tek yönlü yeni güç dengesi içinde yeniden gündeme getirilmektedir. Bütün bunlar karşısında sızlanmak, (kimi zaman aşırı uzmanlaşma ile kimi zaman tarihi gündelik yaşama indirgeyerek magazinleştirmek biçiminde) tarihten kaçmaya çalışmak yerine, en geniş biçimde sorunlar temelinde tarihi savunmak ve tarihi mirasa sahip çıkmak gerekmektedir. Batı açısından Türk/Doğu sorununun nihai olarak çözümlenmek istenmesi, Anadolu Türk kimliğinin tasfiyesi, bizim açımızdan zorunlu olarak Osmanlı mirasını, Doğu savunuculuğu ve koruyuculuğu siyasetini gündeme getirmektedir. Bu gündem dünya tarihi içindeki yerimizin ve rolümüzün ortaya konmasından başka bir şey değildir. Doğu-Batı ilişkilerinin ve çatışmasının kökeni günümüz sorunlarının anlaşılması açısından önemlidir. Sorunların tarihi kökenlerini kavrama çabası, geçmişe takılı kalmak olarak anlaşılmalıdır. Geçmişin mirası ile yeni Türkiye'nin imkanları ve bu imkanların günümüzde nasıl değerlendirdiğinin birlikte ortaya konması gerekmektedir. Bu açıdan yeni Türkiye devletinin kuruluşundan sonra Batı ile kurduğumuz askeri, ticari ilişkiler, siyasi işbirliği anlaşmaları, Batı yatırımları, bunların özellikle hangi alanlarda yoğunlaştığı gibi meseleler kendi imkanlarımızı ve zaaflarımızı tanımak için tartışma konusu

yapılmalıdır. Bu açıdan sosyoloji-tarih ilişkisini vurgulamak kaçınılmazdır. Ancak bu ilişkiye bağlı açıklamalarda bulunurken Batı üstünlüğüne bağlı açıklamaların bakış açımızı darlaştırmasına da izin vermemek gerekmektedir.

Yakın geçmişte Batıcı bir çerçevede Doğu ile ilişkilerde kendi konumunu öne çıkarma çabasını ifade eden ulus, ulus-devlet ve sınıf eksenli çatışma (bilinci) bugün eski merkezi önemini yitirmiş gözükmektedir. Batı'nın iktisadi-siyasi gelişmesi sonucu bu yönde sorunların daha çok artacağı ve yeni çözümlerin kaynağı olacağı söylenirken tersi bir durum söz konusu olmuştur. Dünya egemenliğinin kesin bir biçimde Batı'nın eline geçmesi ve Amerikan önderliğinin benimsenmesiyle Batı düzeni için sorun olarak gösterilen Batı içi çekişmeler ortadan kalkmıştır. Amerikan dünya egemenliğinin genişlemesiyle etnisiteye, dine, cinse, yerelliğe, kültüre, şehirleşmeye dayalı sorunlar ve hareketler öne çıkmıştır. Batı dünya egemenliğinin yükünü çekmesine rağmen Doğu'da yeni bir arayış yoktur. Bu terslik Doğu toplumlarının dünya egemenliği arayışından vazgeçmesinden kaynaklanmaktadır. ABD bu nedenle Doğu ile ilişkilerinde büyük bir güven kazanmıştır. En azından kendi üstünlüğünü tartışacak bir güç olmaması nedeniyle çelişkisizlikten, tarihin sonundan, küreselleşmeden söz etme rahatlığına kavuşmuştur. Sorunlar ABD açısından ele alınmakta ve değerlendirilmektedir. Açıklamalar da Amerikan çıkarlarına uygun düşecek biçimdedir. Amerikan üstünlüğünün değerlendirilmesinde Doğu ile ilişkilerin (tarihin) değerlendirme dışı olması nedeniyle küreselleşme kaçınılmaz, mutlak bir olay olarak tanıtılacaktır. İletişim/bilişim endüstrisinin öne çıkması hem küresel alışkanlığı, hem de küresel kapatılmayı sağlaması nedeniyledir. "Küresel köy" açıklamalarına bu açıdan (her açıdan taşralaşma ve darlaşma olarak) bakılmalıdır. Artık Doğu'nun sorunlarının değerlendirilmesinde Amerikan egemenliği ve soygunundan söz edilmemektedir. Doğu'nun sorunları kendi kimliğinden kaynaklanan mutlak sorunlar olarak gösterilmekte, Doğu'nun bu sorunlardan kurtulması ve Batılaşması mümkün görülmemektedir. Batı kendi sorunlarını çözmekte, ama Doğu'nun sorunlarının çözümünde örnek/model olmaktan çıkmaktadır. Batı egemenliğini ve üstünlüğünü mutlaklaştıran bu tanımlamayla Batı-dışı modernleşmeden hayali modernleşmeye, ekolojik uygarlıktan dinler arası diyaloga, melez kimliklerden belirsizliklerin yüceltilmesine kadar bir dizi yeni kuramın önü açılmıştır. Sosyoloji ve tarihe verilen görev de değişmiştir. Artık pozitivistin gözlem ve deneye dayalı yüzeyselliği ve gerçekliği yerine gündelik olanın belirsizliği, gelip geçiciliği, bilinemezliliğine dayalı yüzeyselliği ve kurgusu öne çıkacaktır. Bunun sosyolojide ve tarihte doğrudan yansımaları iğreti bir gerçeklik savunusu ve taşralaşmadır. Mevcut düzenin mutlaklaşması, aşılabilir olarak tanımlanması ve benimsenmesiyle, küresel düzeyde köksüz muhafazakarlaşma eğilimi genelleşecektir. Yerel kimliklerin mutlaklaşarak katılaşmasına karşılık küresel düzeyde bütünlük, geçişkenlik ve alanda akışkanlık Amerikan üstünlüğü/egemenliği ve bireysel girişimler düzeyinde sağlanmaktadır. Bu nedenle yeni dönemde mutlak kimlik

vurgusu yapılmasına karşılık kimlik ve uygarlık bunalımı genel geçer hale gelmiştir. Türk kimliği tartışmalarının bir başka yönü de budur.

Bugün Türk kimliği Batılı veya Doğulu bir kimlik belirtisi olmaktan çıkarken amaçsız ve yönsüz kalarak belirsiz hale gelmiştir. Bu bir rastlantı değildir. Küreselleşme, bir yandan toplumların tarihi gelişme ve değişme süreçlerini baltalarken diğer yandan mekana dayalı yerelliği/taşralaşmayı öne çıkarmaktadır. Kimlikler de bu yerelliğin/taşralaşmanın ifadesi olmaktadır. Bunun tarihçiliğe yansımaları olanın yüceltilmesi, merkezsizleştirme, köksüzleştirme, kaynağın belirsizleşmesi ve bütünsel anlamda kuramın/tarihin küçümsenmesidir. Tarihin çarpıtılması, magazinleştirilmesi, kültür temelli taşra tarihinin, sözlü tarihin öne çıkması genel geçer hale gelmiş olan bu zihniyetin bir dışavurumudur. Günümüzde Türk kimliği eleştirilirken, kültüre dayalı, çok merkezli, çoğulcu, ayrıştırıcı, yerel, bölgesel/kentsel, adem-i merkezîyetçi yeni bir yapı gündeme getirilmektedir. Bu yapının tamamen tesis edildiği bir durumda, Türkiye'nin kendi tarihinin verdiği imkanları dünya sorunlarının aşılması açısından değerlendirememesi ve küreselleşmenin empoze ettiği düzenin bataklığına yuvarlanması kaçınılmazdır. Türkiye yerel beyliklere/çıkarlara, taşralaşmaya dayalı yeni bir "fetret devri"ne mi girecektir, yoksa Batı saldırganlığına karşı Doğu savunucusu "Osmanlı" cephe çözümü mü gündeme gelecektir? Asıl soru budur. Bunun cevabını Anadolu halklarının direnci ve kararı belirleyecektir.